

Diplomitöö
370475

- 2 -

Rahuldavaks arvatakse.

A.-T. Klitšinski

Tartu, 31.5.37.

Sisukord:

Sissejuhatuseks.

§ 1. Kehtiva riigiteenistuse mõiste ja ulatus.

Kehtiv riigiteenistus -
õigus.

§ 2. Teenistusse määratud.

§ 3. Teenistusse määramise akt.

II. Riigiteenijate õigused ja kohused.

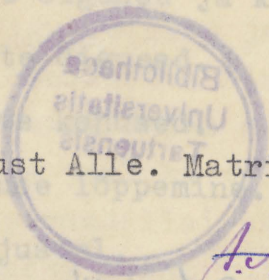
§ 4. Riigiteenijate

§ 5. Riigiteenijate

August Alle. Matrikli Nr. 3661

§ 6. Suvatuil põhjusel

§ 7. Suvalistel

A.A

2374

Tartu 1937.

Diplomitöö
Lüpetamis komisjonile
õigusteasutuskonna 4. vii. 1937 a.

N: 1624

S i s u k o r d:

Sissejuhatuseks.

§ 1. Kehtiva riigiteenistuse mõiste ja ulatus.

I. Riigiteenistusse võtt.

§ 2. Teenistusse määravad.

§ 3. Teenistusse määramise akt.

II. Riigiteenijate õigused ja kohused.

§ 4. Riigiteenijate õigused.

§ 5. Riigiteenijate kohused.

III. Riigiteenistuse lõppemine.

§ 6. Suvatuil põhjustel.

§ 7. Suvalistel põhjustel.

Vastavalt seatud ülesandele ja RTS-e normistikkude sisule tuleb alamal käsitlemisele riigiteenijate mõiste ja liigitus, edasi riigiteenijate ametisse astumine, siis nende teenistusõigused ja kohused ning, lõppeks, teenistusvahetuse lõppemine.

Arvestades selle asjaoluga, et praegu kehtiv RTS normib üksnes nende avalikkude teenistujate

õigusi ja kohuseid, kes teenivad riigi keskhalduses ja riigi keskhaldusele alluvaie asutistes ning ametkohtades, jäävad käesolevast käsitlusest välja kõik eriseaduste alusel teenivad teenistujad. Nende hulgas, näiteks, õpetajad, välis teenistuses seisvad isikud, kõik omavalitsuste teenistujad jne.

Sissejuhatuseks.

Käesoleva käsitluse ülesandesse kuulub kehtiva riigiteenistusõiguse vaatlemine vaid selles ulatuses, millises ta on leidnud normeerimist 1924. aasta Riigiteenistusõiguses (RTS) ja selle hilisemates muutmis- ja täiendamisseadustes ning dekreetides. Koos nende õigusallikatega tuleb selle ülesande piirides võtta käsitlemisele veel ka teiste seaduste ja dekreetide üksikuid sporaadilisi sätteid, mis sama ala puudutavad. Nende viimaste seast tuleks siin eraldi mainida, näiteks, Pensioniseadust ja Distsiplinaarseadustikku.

Vastavalt seatud ülesandele ja RTS-e normistikkude sisule tuleb alamal käsitlemisele riigiteenijate mõiste ja liigitus, edasi riigiteenijate ametisse astumine, siis nende teenistusõigused ja kohused ning, lõppeks, teenistusvahekorra lõppemine.

Arvestades selle asjaoluga, et praegu kehtiv RTS normib üksnes nende avalikkude teenistujate

õigusi ja kohuseid, kes teenivad riigi keskhalduses ja riigi keskhaldusele alluvais asutistes ning ametkohtades, jäävad käesolevast käsitlesest välja kõik eriseaduste alusel teenivad teenistujad. Nende hulgas, näiteks, õpetajad, välis teenistuses seisvad isikud, kõik omavalitsuste teenistujad jne.

Kehtiv riigiteenistusõigus.

§1. Kehtiva riigiteenistuse mõiste ja ulatus.

Kehtiv riigiteenistusõigus haarab kõiki neid isikuid, kes on võetud avaliku halduse teenistusse. Seega kuuluvad siia ka omahalduse instantsides esinevad teenistujad, kuna nende kaudu teostub riigivõim kohapeal. Riigiteenistujad on seega laiem mõiste kui riigiteenijad, kes seisavad ainult riigi keskhalduse teenistuses, moodustavad vaid ühe liigi riigiteenistujaid.

Riigiteenistujad jagunevad ametnikkudeks ja vabateenijateks. Ametnikud on sellised avalikõiguslikud teenistujad, kes teostavad materjaalset halduse funktsiooni, s. t. nad on isikud, kes loovad normatiivseid üksikakte konkreetsete isikute jaoks. Teenijad ehk vabateenijad on aga need, kes töötavad faktilise tegevuse aladel, nad ei loo kellegile õigusi ega kohu-

teid (näit. õpetaja koolis, kes õpetab lapsi).

Niisugust vahetegemist ametnikkude ja teenijate vahel meile kehtivad õigusallikad kahjuks aga ei tunne. Siin erinevad teenistujad vaid selle järele, millisel ametkohal nad teenivad. Nii on kehtiva riigiteenistusõiguse järele ametnikud need, kes tegutsevad riigiteenistuse asutiste koosseisudes ettenähtud ametkohal. Kehtiv riigiteenistusõigus aga need, kes tegutsevad vabateenijate kohtadel. Ilmneb selline kurioosum, et see, kes teenib A ametkohal, on ametnik ja see, kes teenib B ametkohal, on teenija. Kuid tulles ikka meeldepidada seda, et iga isik veel sellepärast ametnik või teenija ei ole, et ta teenib A või B ametkohal.

§1. Kehtiva riigiteenistuse mõiste ja ulatus.

Eesti riigiteenistusõigus haarab kõiki neid isikuid, kes on võetud avaliku halduse teenistusse. Seega kuuluvad siia ka omahalduse instantsides esinevad teenistujad, kuna nende kaudu teostub riigivõim kohapeal. Riigiteenistujad on seega laiem mõiste kui riigiteenijad, kes seistes ainult riigi keskhalduse teenistuses, moodustavad vaid ühe liigi riigiteenistujaist.

Riigiteenistujad jagunevad ametnikkudeks ja vabateenijateks. Ametnikud on sellised avalikõiguslikud teenistujad, kes teostavad materjaalset halduse funktsiooni, s. t. nad on isikud, kes loovad normatiivseid üksikakte konkreetsete isikute jaoks. Teenijad ehk vabateenijad on aga need, kes töötavad faktilise tegutsemise aladel, nad ei loo kellegile õigusi ega kohu-

seid (näit. õpetaja koolis, kes õpetab lapsi).

Niisugust vahetegemist ametnikkude ja teenijate vahel meie kehtivad õigusallikad kahjuks aga ei tunne. Siin erinevad teenistujad vaid selle järele, millisel ametkohal nad teenivad. Nii on kehtiva riigiteenistusõiguse järele ametnikud need, kes tegutsevad riigiteenistuse asutiste koosseisudes ettenähtud ametnikkude kohtadel, teenijad aga need, kes tegutsevad vabateenijate kohtadel. Ilmneb selline kurioosum, et see, kes teenib A ametkohal, on ametnik ja see, kes teenib B ametkohal, on teenija. Kuid tuleb ikka meelespidada seda, et ega isik veel sellepärast ametnik pole, kui ta ametkohal teenib, samuti on lugu teenijaga. Neid teenistujaid tuleb liigitada vaid nende juriidilise struktuuri, mitte aga mingisuguse välise momendi põhjal, nagu seda on vastaval ametkohal teenimine. Selline meie kehtiva riigiteenistusõiguse vahetegemine ametnikkude ja teenijate vahel on ka omapärane unikum, mida mujal ei tunta.

Kavatsetakse tulevikus sisse seada referaadri- ja assessorikutsmeid. Esimesed korraldatakse neile, kes ei ovi juriidilist eelharidust; teised neile, kes tahavad pääseda kõrgemale ametkohale, evides küll vastava hariduse, kuid mitte praktika.

Eeldusile vastavad isikud määratakse ametisse avalikõigusliku aktiga, kui nad sellaks on andnud oma nõusoleku. Isik võib puududa 2 nädalat, arvates oma ametitegemäärmise tähtpäevast, ilma igasuguse põhjusega.

Üle 2-he nädala puudumis, peab isik selgitama puudumise põhjused, kuhu vastasel korral ametisse määramise akt so ipso tühistub. Mõjuvateks põhjusteks loetakse igasugused häired liiklemises, tulekahjud, sugulaste surm, enese haigus jne. Ametisse määratud ametnik on kohustatud oma ametisse astumisest kirjalikult deklareerima.

I. Riigiteenistusse võtt.

1. Teenistusse määramine.

Üldise korra järgi on teenistusse määramise vastava teenistusala otsene ülemus. Tsiviilteenistuse kaudu kõrgetesse palgastatusesse määrab teenistuse

Riigiteenistusse võetakse Eesti riiklondusse kuuluvaid kodanikke, kes on vanuselt ületanud 20. eluaasta, kes vastavad vaimseile ja füüsilistele nõudeile ja evivad vastava haridusliku tsensuse (vähemalt 6. kl. algkooli haridus). Brandeid viimase nõude suhtes võib teha Vabariigi Valitsus. Kuna praegu riigiteenistusse võtmisel arvestatavad juriidilised alused on vähenõudlikud, siis kavatakse tulevikus sisse seada refendaar- ja assessoreksameid. Esimesed korraldatakse neile, kes ei evi juriidilist eelharidust; teised neile, kes tahavad pääseda kõrgemale ametkohale, evides küll vastava hariduse, kuid mitte praktika.

Eeldusile vastavad isikud määratakse ametisse avalikõigusliku aktiga, kui nad sellaks on andnud oma nõusoleku. Isik võib puududa 2 nädalat, arvates oma ametisse määramise tähtpäevast, ilma igasuguse põhjuseta.

Üle 2-he nädala puududes, peab isik selgitama puudumise põhjused, kuna vastasel korral ametisse määramise akt eo ipso tühistub. Mõjuvateks põhjusteks loetakse steta igasugused häired liiklemises, tulekahjud, sugulaste ku surm, enese haigus jne. Ametisse määratud ametnik on kohustatud oma ametisse astumisest kirjalikult dekla-reerima. I kahepoolne leping, kus üks kontrahent on õigustatud § 2. Teenistusse määravad. olkond aga väidab, et ametnik Üldise korra järgi on teenistusse määra-olu, jaks vastava teenistusala otsene ülemus. Tsiviilteenis-tuse kuude kõrgemasse palgaastmesse määrab teenistu-le-jaid ametisse Riigivanem. Ühtlasi määrab Riigivanem ka sõjaväeteenistuse teenistujaid ametisse arvates kapte-ni ametiastmest kõrgemale. Peale selle on Riigivanem lik see kõrgem võimuorgan, kes ülendab sõjaväelasi ohvit-õ al serideks ja degradeerib neid ka sõdureiks. on vastav akt just s. Tavaliselt on ametissemääravaks otseüle-museks vastava ressoori minister või ministeeriaal-õ sed, allühiku direktor, kui sellekohases eriseaduses ei ole korraldatud teisiti.

Võ §3. Teenistusse määramise akt. se viis

kannavad te Teenistuse määramise aktidena esinevad ga korraldis ja teenistusleping. iganenud vaade on tingi-tud asjaolus a) korraldis. õpetlased, kes selle püstitasi olid roman Korraldis on iga konstituiivse, s.o. üldisid õigusi loova iseloomuga halduse üksikakt, mis lahendab es konkreetseid vahekordi. Ta on kindlasti avalikõiguslik

akt. Tema kaudu toimubki lõplik ametissemääramine ja avalikõiguslikuks isikuks kvalifitseerimine.

Vanas traditsioonilises koolkonnas ei mõisteta aga vastavat akti korraldisena, s.o. avalikõigusliku aktina, vaid tsiviilõigusliku teenistuslepinguna. Tsiviilõiguslik ja avalikõiguslik teenistusleping on alati kahepoolne leping, kus üks kontrahent on õigustatud ja teine kohustatud. See koolkond aga väidab, et ametniku ametisse määramisel esineb selline asjaolu, kus vastav isik kaupleb enesele soodsamaid tingimusi, kuna vastaspool neid jälle maha tingib ning lõpptulemusena saabub teenistusleping. Kuid see on väär vaatepunkt. Sest ametissemääramise akt pole mingi tsivilistlik teenistuslepe, vaid ikkagi avalikõiguslik akt, kuigi temaga korraldatakse küsimusi ka eraõiguse alalt, näiteks palgaküsimusi. Avalikõiguslik on vastav akt just sellepärast, et vastav isik avalikul teenistuskohal on ikkagi avalikõiguslik ning kõik küsimused, mis tõusevad seoses selle isikuga, evivad avalikõiguslikku iseloomu.

Võib olla, et palga määr ja maksmise viis kannavad tsiviilõiguslikku ilmet, maksmine ise on aga kindlasti avalikõiguslik. See iganenud vaade on tingitud asjaolust, et vastavad õpetlased, kes selle püstitasid, olid romanistid, kes kõiki juriidilisi nähteid püüdsid mahutada rooma õiguse raamidesse. Ehk küll ajaloolises arengus võime jälgida, et kunagi ametisse määrata

tsivilistliku teenistusleppe põhjal, ei tohiks see meile siduvaks põhjuseks olla seda arvamist tänapäeval jätkata.

b) teenistusleping.

Korraldise kõrval esineb ametissemääramise aktina tööpoolest ka teenistusleping, milline alati tsiviilõiguslikku ilmet kannab. Sellisena too instituut esineb ka avalikus õiguses. Nimelt selle aktiga määratakse ametisse isikud avalikõiguse ajal, kes jäävad eraõiguslikeks isikuks. Need on teenijad ja töölised. Nõnda siis teenistuslepingu ja korraldise suhe näib olevat selge, kuna esimesega määratakse ametisse vaid teenijad ja töölised, teisega aga ainult ametnikud. Teenistusleppe juures tuleb veel mainida seda, et vastav vahetõid jääb alati tsiviilõiguslikuks, kuigi isik võib toimida ka avalikõiguslikes ülesandeis.

õigused aga on vastaval ametnikul asendamatud ja
jäävad kehtima ühea tema isikuga. Kui näiteks amet-
nik suspendeeritakse, s.o. tagendatakse, siis säiluvad
tal osa õigusi, nimelt ebaainelised õigused. Ebaaine-
liste õiguste all mõtleme kõiki neid õigusi, mis on

II. Riigiteenijate õigused ja kohused.

õigust ametile. See tähendab seda, kes on määratud amet-
sse, on ka õigustatud üksinda seda ametit teostama,
mittet

§ 4. Riigiteenijate õigused.

a) ebaainelisi õigusi.

Mis puutub riigiteenistusse nimetamise alusel
tekkivaisse õigustesse, siis on nad avalikõiguslikud
ja teiseks isiklikud õigused. Avalikõiguse iseloomu
tõttu on nad pretseptiivset laadi, s.t. ette ära määra-
tud, sisustatud. Nii ametisse määrav isik, ega ka see
isik, keda ametisse võetakse, ei saa vastavat akti
teisiti sisustada ning meelevaldselt midagi määrata.
Teiseks on need korraldiste alusel tekkinud õigused
isiklikud õigused, s.o. sellised õigused, mis lahutamatu-
lt on seotud teatud isikutega kui sellistega. Sest
vastava isikuga nad tekkivad ja kaovad. Nad on edasi-
andmatud. Selles mõttes ametnik on asendamatu isik
omal erialal niikaua, kuni ta omal teenistuskohal
püsib. Seda asjaolu ei tule aga võtta absoluutses
mõttes. Teatud kordadel on ametnik siiski ajutiselt
asendatav, kas näiteks haiguse või muil põhjusil.

Õigused aga on vastaval ametnikul asendamatud ja jäävad kehtima ühes tema isikuga. Kui näiteks ametnik suspendeeritakse, s.o. tagandatakse, siis säiluvad tal osa õigusi, nimelt ebaainelised õigused. Ebaaineliste õiguste all mõtleme kõiki neid õigusi, mis on tingitud vastava ametniku ülesandeist, funktsioonest jne. Ebaaineliste õiguste all on eestkätt mainida õigust ametile. See tähendab seda, kes on määratud ametisse, on ka õigustatud üksinda seda ametit teostama, mitte aga keegi teine. Eraõiguses võib küll tööline enesele abi võtta või end asendada lasta, avalikõiguses pole aga selline asi mitte kunagi võimalik.

Ühenduses õigusega ametile on mainida ka õigust ülendusele, kas au või palgakõrgenduse läbi. Seda õigust ei saa ametnikult keegi võtta. Selle juures aga ülemus suvaliselt võib otsustada, kas alluv ametnik on õigustatud ülendusele või mitte.

Esineb veel õigus ameti aktsessioonile. Nimelt, kui luuakse vastavale alale, kus ametnik teotseb veel kõrvalamet, kus kehtib samane põhimõte, mis eelmiseski, siis on vastaval isikul õigus teotseda ka sellel kõrvalalal.

Võib mainida ka veel suurendatud ametikaitset. Muidugi on isiku kaitse igal kodanikul, kuid ametnikule antakse veel eriline kõvendatud kaitse. Seda kaitset võib korraldada mitmeti - kas anda ametnikule alaline

kõvendatud kaitse, või anda talle see ainult ta ametikohuste täitmisel. Tavaliselt on nõnda, et välismaalastele ametnikele võimaldatakse alaline kõvendatud kaitse, kuna sisemaal lihtametnikule võimaldatakse see nende ametikohuste täitmisel.

b) ainelisi õigusi.

Aineliste õiguste all mõtleme igasuguseid varalisi õigusi. Nende õiguste sarjas võib mainida eestkätt õigust palgale. Tuleb rõhutada, et õigust palgale tuleb alati kvalifitseerida avaliku õigusega. Palga kõrval esineb õigus vanusetasule. Nimelt teatavate aastate teenimise järgi antakse ametnikule palga lisa. Ühenduses palgaga tuleb mainida ka õigust ravikuludele ja arstiabile kui palga juure kuuluvale soodustusele. Aineliste õiguste sarjas võib nimetada ka teenistuskulusid, mis on vajalikud büroo ülalpidamiseks. Kutseametnikkudele tasutakse kõik need kulud. Teenistuskulude all tuleb mõista ka igasuguseid sõidutasusid ja päevarahasid, kui vastavale ametnikule pole mitte sõidukit ette nähtud. Tuleb mainida veel ka õigust puhkusele. Vastav akt kannab loastamisakti nime. Sellisel juhul ametnik ajutiselt suspendeeritakse, et ta saaks end välja puhata. Ametnik võib puhkuselt alati varem tagasi ilmuda, mitte aga hiljem.

Kõik mainitud õigused on siirdamatud õigused.

Üldiselt on ju küll kõik avalikõiguslikud õigused siirdamatud, kuid praktikas võib omistada ametnikule ka siirataavaid ehk ülekantavaid ehk päritavaid õigusi. Eriti esineb see hoolekande alal. Nõnda läheb pensioniõigus, mis saavutatakse teatud aastate väljateenimisega, pensionäri surma puhul üle tema perekonnale, lesele või orvule. Lesele, näiteks, makstakse pensioni kuni surmani või uuesti abiellumiseni.

§ 5. Riigiteenijate kohused.

Kui ametnik on määratud ametisse vastava aktiga, siis ei teki tal veel kohustusi. Kohustused tekivad vaid ameti vastuvõtu aktiga, s.t. seda, et vastav isik on asunud juba ametkohuste täitmisele. Selline vastuvõtt võib toimuda kas suuliselt või kirjalikult. Tavalisest on see nõnda, et ameti vastuvõtu akt on kõrgemal ametkohtadel kirjalik, kuna aga vähemtähtsail on ta suuline. Üldiseks avalikõiguse põhimõtteks on, et vastav isik ei või kellegile teadmata asuda ametisse, kuigi ta sinna on määratud. Ta peab teatama sellest oma ülemusele, s.o. tegema visiidi viimasele ja teatama, et ta on asunud oma ametkohuste täitmisele. Alles sellest momendist alates evib vastav isik õiguse teotsemiseks, vastaval korral aga mitte. Kirjalik ameti vastuvõtu akt on dokument, kus mainitakse, et vastav isik on asunud ametkohuste täitmisele. Sellele lisatakse vastavad daatumid. Teatud kordadel ei toimetada aga seda akti

omaette iseseisva eriaktina, nimelt, kui isik peab vastu võtma inventari eelmiselt ametnikult, milline toiming kantakse vastavasse dokumenti. Kohused tekivad siin pääle allkirja andmist.

Kohuste sisu avaldub:

a) legaalsuse põhimõttes.

On enesest mõistetav, et õigusriigis ei või keegi kunagi tegutseda teisiti, kui vaid õigusepäraselt. See õigusepärane tegutsemine avaldub esiteks selles, et vastav ametnik tegutseb vaid oma pädevuse piirides, teiseks, et ametnik oma tegevuses paneks tähele menetluse sätteid, s.o. menetluse protseduuripärasust, ning kolmandaks, et vastavate aktide sisu saabuks selline, nagu seda nõuab kehtiv õigus, s.t., et üksik akt peab olema kooskõlas põhiseadusega, seadusedekreediga, määrusega jne.

Tuleb juhtida tähelepanu just legaalsuse põhimõttele, s.t., et vastav akt saabuks õigusepärane mitte ainult vormilt vaid ka sisult. Oluline on siin just, et vastav akt vastaks ettenähtud sihile, mida tuleb teravasti silmas pidada pädevuse ja muude vorminõuete kõrval.

b) egaalsuse põhimõtte

on taosuse ehk ühtluse põhimõtte. Ametnik on kohustatud ühesuguses faktilises olustikus käsitlema kodanike taoliselt, ühtlaselt - egaalselt, ning kodanikud on kohustatud seda nõudma. Kus on võimalik vastavaid

vahekordi määritella üldaktidega, seal ei või ametnik kasutada üksikakti. Kui ilmneb selline asjaolu, et kodaniku huvisid on puudutatud üksikaktiga seal, kus oleks pidanud olema üldakt määruse näol, siis võib kodanik pöörduda kohtu poole selle akti tühistamiseks, olgugi et akt muidu on täiesti seadusepärane. Kui ka väljastpoolt seda. c) salus rei publicae. Iga ametniku kohuseks on tegutseda õiglaselt, lähtudes oma rahva üldhuvidest. Ametniku tegevuse põhimõtteks olgu: salus rei publicae suprema lex est, s.o. ta peab silmas pidama riigi, rahva, üldsuse huvi, ta ei tohi end väärata lasta individuaalseist huvidest, s.o. sugulaste, sõprade, erakonna ja välisriigi huvidest. Kui seda asjaolu pole silmas peetud, siis olgu, et vastav akt on muidu seadusepärane, kus on arvestatud kõigi eelnevate põhimõtetega, on siiski vastav akt tühine.

d) isiklik käitumine. Ametnik peab suhtuma oma ametisshaoolsalt, korrektselt ja lugupidamisega. Peale selle aga kuulub isikliku käitumise mõistesse veel käitumine kolleegide suhtes. Ametnik peab suhtuma oma kolleegidesse sõbralikult ja heatahtlikult. Kui aga ilmnevad intriigid, siis on võimalik ametnikku distsiplinaarsele vastutusele võtta või isegi teenistuskohtalt tagandada. Ülemuste suhtes peab ametnik olema devootne, s.t. ta ei tohi näidata vastupanu ülemusele ning peab vaikides

Et hoida kätt. T. T.

kuulama viimase käsku. See eriline alistumine võetakse kokku sõna all devootne, n.ö. alandlik, kuid viisaka jaste subordinatsiooni, mitte orjalikkuse mõttes. Ametnik peab olema ka pieteetne, s.o. omama kohusetundliku lugupidamise ja armastuse oma ülemuse vastu. Ta peab kaitsma oma ülemust nii oma teenistusasutises, kui ka väljaspool seda. Täiesti lubamatu on, et ametnik ise astuks just ülesse oma ülemuse ja ametasutise vastu. Kuid ka väljaspool oma teenistusala peab ametnik käituma korrektselt oma ametasutise kui ka kaaskodanikkude suhtes. Omas puhtisiklikus elus peab ta olema eeskujuks ümbrusele ja kaaskodanikkudele, s.o. ta peab ka oma eraelus jääma avalikõiguslikuks isikuks. Ta ei või, näiteks, olla joomar ega skandaalitseja. Kui selline asi esineb, siis võetakse seda suurema pahena, kui eraisikute juures. (aralisi huvit- sid. Kui kahju e) ametisaladused. Ümmitanud, on niivõrt suur, et ta po) Kõikjal on ametnikkudel kohuseks hoida ametisaladusi. Ametlikult on aktid ja toimingud salajas- sed, kui kehtiv õigus, s. t. üldine õiguskord neid salaja- jasteks peab. Teatud asjad võivad olla salajased juba omalt iseloomult, teised tunnistatakse selleks aga aga juriidiliselt. Esimesed on küsimused, mis on ühenduses sõjaväe väljaõppega, -majandusega ning isegi treening- õppega, ühesõnaga kõik küsimused sõjaväe alalt. Siis küsimused seoses välisriikidega, piirivalve küsimused, Kaitsepolitsei, spionaaž ning viimasel ajal ka riigi majandulikud küsimused. Need oma iseloomult salajased

asjad on kõik ette nähtud positiivses õiguses in concreto. Pääle nende juba oma iseloomult salajaste asjade võib ülemuse korraldusel ka teatud akte salajasteks tunnistada, lüües aktile pääle stambi - salajane. Pääle salajaste aktide võib salajasus ilmnedä ka vastavas halduse menetluse korras. Nõnda kuulutatakse mõned istungid kinnisteks, s.o. salajasteks. Seda salajast võib põhjustada mitte üks arutatav asi, vaid ka menetluse protseduuri käik.

f) ametivastutus.

aa) varaõiguslik ametivastutus.

Üldpõhimõtteliselt ametnik on alati varaõiguslikult vastutav kodaniku ees süülistel juhtudel, s.o. sellistel juhtudel, kui ta oma tegevusega või tegemata jätmisega on riivanud kodaniku varalisi huvisid. Kui kahju, mida ametnik on sünnitanud, on niivõrt suur, et ta pole võimeline vastutama, siis astub ametniku asemele riik. Siis aga jääb riigile regressi õigus, s.o. õigus ametnikult seda summat edaspidi sisse nõuda. Näiteks, kui ametnik maksab kassast rohkem välja, kui õigus, siis vastutab ta isiklikult selle eest. Kui aga ametnik nõuab kodanikult rohkem kui õigus, siis on kodanikul õigus seda tagasi nõuda. Kuid võib ka nõnda juhtuda, et ametnik on õigustatud riivama kodanikkude huvisid, siis räägitakse avalikõiguslikust tasuinstituudist. Siin teeb ametnik süütult kodanikule kahju, s.t. ta on õigustatud seda tegema. Näiteks, ametnik

nõuab mõnesuguseil põhjustel kodanikult suurema summa sisse kui õigus, hiljem maksab riik selle aga conditio indebiti alusel tagasi, sest keegi ei või põhjusetult rikastuda teise kulul. Siin tuleb mainida rekvireerimise õigust, mis tähendab kodaniku vallasvara riigile omistamist. Rekvireerimise puhul on kodanikul õigus tasu nõuda. Rekvireerimise kõrval ~~ta~~antakse võõrandamist, mille all mõistetakse kodanikule kuuluva kinnisvara omandiõiguse omandamist riigile. Võõrandamise akt on avalikõiguslik akt. Võõrandatud varade eest on kodanik õigustatud tasu saama, sest demokraatlikes riigis on tasuta võõrandamine kujutlematu.

Tuleb mainida veel sekvestri instituuti, mille all mõistetakse õigust võtta teatud eraõiguslikke kätisi riigihaldusele. Kus juures käitis jääb ikka omanikule, talle määratakse vaid uus valdaja, milleks osutub riik. Käitises jääb ka tööliskond samaks, muutub vaid direktsioon. On suur vahe sekvestreerimise, võõrandamise ja rekvireerimise vahel. Sekvestreerimist kasutatakse eriti ohtralt viimasel ajal, kui käitise omanik püüab kahju teha riigi majandusele. Sellisel puhul lülitatakse käitise omanik välja, ning riik võtab käitise juhtimise oma kätte. Meil Eestis lubatakse käitisi sekvestreerida vaid kaitseseisukorra piirides, seega vaid erakordsetes oludes.

bb) karistusõiguslik vastutus
esineb vaid ametniku süüdiuse puhul. Ta ilmneb kahel

kujul:

1) kohtulik.

Kohtulikuks karistuseks nimetame sellist karistust, mis on antud kohtute määrata.

2) distsiplinaarne.

Distsiplinaarne karistus on selline, kus karistuse määrab ülemus. Vahe eelmise karistusega on seega puht formaalne. Lihtsamad asjad kuuluvad ülemuse pädevusse, kuna suuremad asjad tavaliselt otsustab kohus. Distsiplinaarse karistuse alla käivad igasugused korra rikkumise küsimused ning kuuluvad sellepärast ka vastava ülema pädevusse. Distsiplinaarkaristusel on teatud pedagoogiline mõte. Kriminaalkaristusil puudub viimane, kuna nad on mõeldud enam kodanikkude hirmutamiseks kui kasvatamiseks.

Kohused lõpevad ametnikul n.n. ameti üleandmise aktiga, mis on selline akt, kus ametnik mainib et ta omad õigused ja kohused on üle annud, kas ülemusele või uuele ametnikule. Ülemust võib ülevõtmisel tavaliselt esindada keegi teine isik, kellele siis ametnik omad õigused ja kohused üle annab. Vastav dokument on kirjalik. Selles loendatakse kõik esemed, mis üle antakse. Vähemtähtsate ametite üleandmisel piisab suulisest üleandmisest. On kõik asjad üle antud ja vastu võetud ning vastav akt koostatud, siis aktile allakirjutamise momendist lõpevad vastaval isikul

igasugused kohused. Iga isik peab aga ametist lahkudes tegemavisiidi oma ülemusele.

Kuid pääle selle tuntakse veel vältavaid ametikohuseid, mis kestavad kogu isiku elu vältel. Siin tuleb mainida ametisaladust, mida ametnik ka erus olles peab pidama. Vältavaist ametikohuseist on mainida ka ametivastutust. Nimelt lõpeb küll ametniku vallandudes tema distsiplinaarvastutus, säilib aga kriminaal- ja varaõiguslik vastutus.

§ 6. Suvatuid põhjustel.

Riigiteenistuses seisvad töötajad võivad lõppeda, esiteks, suvatuid põhjustel, eelkõige sellistel juhtudel, millised on puudunud töötajate suvatuid põhjustel nähtud, aga olene ametisega seotud vastutusest.

Fastikatt tuleb suvatuid põhjustel lõpetada: a) surma,

mis teeb töötaja lõpetada töötamise, mis on teatud fakt, mis võimatu vältida, mis puudub töötaja suvatuid põhjustel siiski leevendada surmaga seotud oleneid järsku tagajärgi surmu omaate suvatuid põhjustel, mis suvatuid põhjustel lõpevad küll järsku vastava isiku suvatuid põhjustel lõppeda. Ainelisist õigustest säilivad just suvatuid põhjustel lõppeda, kuna siirdumatud kehtevad, mis võimatu vältida leevendada ja arvule ainelisi õigusi peatatakse end elama põhil, kas ajutiselt või kehtvalt. Eak küll siirdumatud õigused järsku lõpevad, esineb siin erandina palk,

mis on jäänud välja maksmata. See makstakse välja tavalises korras, mis on ette nähtud positiivses õiguses.

b) lõpptähtaja saabumine.

Teatavasti on ühed ametid tähtajatud, teised aga tähtajalised. Viimaste juures on endastiis-

III. Riigiteenistuse lõppemine.

c) erusastata saabumine

§ 6. Suvatuil põhjustel. d ametile. Kuid võib

Riigiteenistuses seisvail isikuil võivad

õigused lõppeda, esiteks, suvatuil põhjustel, s.o.

sellistel, millised on positiivses õiguses ette

nähtud, ega olene ametisse määrajast ja määratavast.

Eestkätt tuleb suvatute põhjuste all mainida:

a) surma,

mis toob kaasa õiguste lõppemise. Surm on teatud fakt, mida võimatu vältida, kuid positiivne õigus saab siiski leevendada surmaga seoses olevaid järske

tagajärgi surnu omaste suhtes. Seoses surmaga lõpevad küll järsku vastava isiku abaainelised õigused.

Ainelisist õigusist säiluvad just siirataavad õigused, kuna siirdumatud kaõvad. Nii võimaldatakse lesele

ja orvule ainelisi õigusi pensioni ehk elamu näol, kas ajutiselt või kestvalt. Ehk küll siirdamatud

õigused järsku lõpevad, esineb siin erandina palk,

mis on jäänud välja maksmata. See makstakse välja huvitavalises korras, mis on ette nähtud positiivses õiguses.

b) lõpptähtaja saabumine.

Teatavasti on ühed ametid tähtajatud, teised aga tähtajalised. Viimaste juures on endastmõistetav, et tähtpäeva saabudes ametnik automaatselt oma koha kaotab ja ühes sellega ka tema õigused lõpevad.

c) eruaastate saabumine

samuti kõrvaldab ametniku õigused ametile. Kuid võib ka nii olla, et sellisele väljateeninud ametnikule siiski erus võimaldatakse mõnesuguste õiguste kasutamist.

d) kvalifikatsiooni kaotus.

Ametnik määratakse ametisse teatud kvalifikatsiooni alusel, kus ametnikult nõutakse vastavat eelharidust, vilumust, osavust jne., ühesõnaga ametisolemiseks seatakse üles teatav tsensus. Kui selgub, et ametisse võetul pole vastavat kvalifikatsiooni, siis ametnik eo ipso kaotab õiguse ameti peäle.

e) ametikoha kaotus.

Õigused lõpevad ka ametikoha kaotusel. Isikul on nimelt alati õigus ametile, mitte kunagi aga ametikohale. Kuna riigivõim võib reorganiseerida ametkohti, siis võivad ka vastavad isikud kaotada ametkohad. Selline asjaolu võib aga kodanikkude huvidele hädaohtlikuks muutuda, kui riigitiüüril vahelduvad erakondlikud valitsused, kus siis ka alatasa neid ametkohtade

reorganiseerimisi võivad ette võtta oma tegelaste huvi-
des. Kui isik mõningail põhjusil oma ametist vabaneb,
siis jääb talle ikka veel eo ipso õigus oma vanale
ametkohale vastavale ametile - s.o. nn. passiivne
teenistusõigus, mis tähendab paljast võimalust teenistus-
kohale, kuna aga aktiivne teenistusõigus tal järsult
lõpeb. Koondamise tõttu vallandatud ametnikel ei lõpe
aga ainelised õigused nõnda järsult, vaid ametnik saab
kuue kuu jooksul palka kolmekuupalga näol edasi.

Niipalju õiguste lõppemise kohta suvatul põhjustel.

§ 7. Suvalistel põhjustel. ~~Õigused~~
Õigused võivad lõppeda ka suva-
listel põhjustel. Nende põhjuste all mõistame selliseid,
mis sõltuvad vastavaist isikuist eneseist. Need isikud
võivad olla, kas ametisse määratavad või määravad.
Kõige päält tuleb suvaliste põhjuste sarjas mainida
ametist

a) tagandamist,
mis võetakse ette juhtudel, kui vastav isik on osutunud
milleski süüdivaks. Tagandamine võetakse ette otsese
ülemuse korraldusel või kriminaalkohtu poolt. Taganda-
mise puhul lõpevad kõik isiku õigused järsku.

Teisiti on aga lugu n.n.

b) sunnierru arvamise korral,
kus isik kaotab oma õigused ametile, mis positiivselt

õiguses ette nähtud. Kui näiteks isik kaotab vastavad
vaimlised ja füüsilised omadused selle ameti pidamiseks,
nagu nägemise, kuulmise jne., siis võib isikut sunnivii-
sil erru arvata, kui ta seda mitte ise vabatahtlikult
ei taha teha. Sel juhul aga ei lõpe isikul mitte kõik
õigused, vaid ainult aktiivsed õigused. Kui ametniku
vaimline või füüsiline defekt paraneb, siis võidakse
teda tagasi võtta. Ainelised õigused säiluvad.

c) ametioskamatus
on samuti suvaline põhjus ametist vallandamiseks.
Ametioskamatus esineb siis, kui ametnik korduvalt ning
ilmselt eksib, kas menetluse või täideviimise korras.
Eksimused peavad olema rasked, mis puudutavad ametniku
tegevuse corpust, s.o. põhituuma. Kui säärased eksimused
esinevad, siis ollakse õigustatud teda ametist vallandama.
Sellisel korral, mis puutub isiku õigusisse, siis või-
dakse ametnikult võtta kõik ta õigused, kui on tegu
hooletuse ja lohakusega. Kui on tegu ametioskamatusel
mittesüülise asjaga, s.o. ametisse on võetud mitte
vastava kvalifikatsiooniga isik, siis olukord leevenda-
takse, ning palk võib isikul säiluda.

Põhjused õiguste lõppemiseks, mis olenevad
ametisse määratavast isikust, on
d) vabaerru minek.

See võib alati sündida, kui vastav isik
seda soovib, ning põhjused selleks ka mõjuvad on.
Sellisel juhul kestavad kõik ainelised õigused, lõpevad

aga aktiivse teenistusega seotud õigused.

Õiguste lõppemise suvaliste põhjuste sarjas on veel lõpuks mainida

e) ametist loobumist.

Ametist võib loobuda põhjustel, mida amet enesega kaasa toob. Näiteks, kui amet mõjub tervisele ning muutub isikule koormavaks. Loobumine esineb siis, kui asja ei saa viia vabaerru mineku alla, s.t. kui isikul pole vastavat aega välja teenitud. Siin kaotab isik järsult kõik omad õigused. Ametist loobuda võimaldab kehtiv õigus ametnikel alati, ka otsekohe pääle ameti vastuvõtu või ka vastuvõtu päeval, kui vastav amet pole sunduslik isikule.

Omavalitsuse soovil lahkuv isik esitab sellekohase sooviavalduse oma ametisemääravale ülemusele kirjalikult. Vastav soov peab rahuldama ühe kuu jooksul. Ei ole ses ajavahemikus küsimus otsustatud, on sooviavaldanu õigustatud ametist lahkuma ilma vastava ametistvabastamise korraldisetagi, millést RTS siiski üldiselt igaks juhaks nõuab.

Ametist lahkuv isik on kohustatud tema hooldamisele antud ametiesemed ja -varad üleandma sellekohase inventuurakti alusel. Need varad on kohustatud vastu võtma ametijärglane või isik, kes otseülemuse poolt selleks extra määratakse.

Olgu tähendatud, et vara üleandmise ja vastu võtu viivitamise eest vastutavad nii üleandja kui ka vastuvõtja solidaarselt.